

Professor Bas Haring: 'Niets vind ik vanzelfsprekend'

Twijfel als hoogste goed

Hij is als panellid iedere week op televisie te zien bij het populaire programma *Proefkonijnen*. Hij ziet het als zijn taak om 'het volk' tot helder denken aan te zetten. "Daar worden we met z'n allen gelukkiger van", is zijn stellige overtuiging. Filosofie als schoolvak vindt hij daarom een goede zaak. Een vraaggesprek met informaticus en filosoof Bas Haring. "Ja, ik prikkel graag. Dat zet mensen aan tot denken."

Je bent informaticus, filosoof, kinderboekenschrijver, programmamaker, columnist en hoogleraar aan de Universiteit van Leiden. Waar komt die ongebreidelde scheppingsdrang van vandaan?

Ik geloof niet dat er sprake is van scheppingsdrang. Ik ben gewoon nieuwsgierig en persoonlijk vind ik ook de hoofdlijnen interessanter dan de details. Dan lijkt het misschien of ik productiever ben dan andere mensen, maar dat is helemaal niet zo. Veel collega-wetenschappers verdiepen zich graag wat meer in de details. Van de buitenkant ziet dat er misschien minder spannend uit, maar zij werken net zo hard. Maar die focus op dat ene onderwerp, dat boeit mij minder. Ik verdiep me graag in meer onderwerpen en betrek er ook graag een breder publiek bij.

Was je als kind ook al zo nieuwsgierig?

Jazeker, dat heb ik altijd gehad. Bij nieuwsgierig zijn denk je misschien aan iemand die heel veel wil weten, maar je kunt ook denken aan iemand die voortdurend twijfelt, die zichzelf de vraag stelt of het allemaal wel zo is. Ik was als kind oprecht verbaasd over allerlei zaken. Bij nieuwsgierig zijn hoeft je niet per se te denken aan een boekenwurm of zo.

Hebben je ouders dat gestimuleerd?

Nee, niet echt. Ik kom niet uit een intellectueel milieu. Maar waar ze me wel in aangemoedigd hebben is om dingen niet voor zoete koek te slikken. Dat wat we allemaal normaal vinden, hoeft helemaal niet normaal te zijn. Die kritische, onafhankelijke houding heb ik wel heel erg van mijn ouders meegekregen.

En heeft de school je hierin ook gevormd?

Zeker, maar dan wel onbewust. Ik zat op een katholieke lagere school. Daar lezen ze niet de Bijbel voor, maar *De Kleine Prins*. In die fantasievertelling passeren allerlei wereldse en persoonlijke thema's de revue en de schrijver stelt daar allemaal diepzinnige vragen bij. Iedere week begonnen we daar mee. Het is maar een voorbeeld, maar dat boekje heeft grote indruk op mij gemaakt en heeft er ook zeker toe bijgedragen dat ik niets vanzelfsprekend vind.

Welke leerkracht heeft grote indruk op je gemaakt?

Dat is ontegenzeggelijk Piet Zonneveld, hij leeft volgens mij nog, dus ik hoop dat hij dit leest. Pas later heb ik me gerealiseerd dat hij toen iets heel bijzonders heeft gedaan. We waren met z'n allen op werkweek in Voorthuizen in de buurt van Barneveld en ik zat in de vijfde of zesde klas.

Op woensdagmiddag gingen we naar het museum van Jan van Schaffelaar en hij vroeg op een gegeven moment aan mij: "Bas, wil jij vanmiddag in je eentje Barneveld in en kom je daarna zelf weer met de fiets terug?" Dat vond ik ontzettend gaaf. Helemaal in m'n eentje, terwijl de rest van de klas allerlei opdrachten moest doen in Voorthuizen.

Waarom deed meester Piet dat?

Geen flauw benul. Waarschijnlijk dacht hij dat ik dat heel fijn vond. En dat was ook zo. Nu zou dat ondenkbaar zijn. Een ventje van een jaar of 11 in een vreemde plaats achterlaten en er dan vertrouwen in hebben dat hij wel terugkomt. Maar die middag heeft grote indruk op mij gemaakt.

Onlangs opperden de economen Willem Vermeend en Rick van der Ploeg in hun column in De Telegraaf dat al op de basisschool rekening moet worden gehouden met een samenleving, arbeidsmarkt en nieuwe economie (4.0) die gedomineerd worden door digitalisering en nieuwe technologie, zoals 3D-printen, internet of things, big data, robots en cloud computing. Hebben ze daar gelijk in?

Nee, als we in het onderwijs aandacht zouden geven aan deze dingen, dan slaan we onszelf over pakweg twintig jaar voor het hoofd, want dan is 3D-printen volstrekt achterhaald en zijn de robots allang ingeburgerd. Het is veel belangrijker om algemeen toepasbare skills te leren. Je moet mensen goed en zorgvuldig leren nadenken. Mensen moeten leren een taal goed te gebruiken, zodat je beter leert redeneren. Dat is veel belangrijker dan mensen heel specifieke technische vaardigheden bij te brengen.

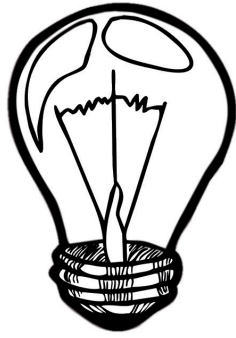
Ben je het wel met hen eens als ze stellen: "Onze samenleving heeft behoefte aan onderwijs dat leerlingen stimuleert tot creativiteit, het oplossen van problemen, nieuwsgierigheid weet op te wekken, bijdraagt aan sociale vaardigheden en aanzet tot kritisch denken"?

Absoluut. Het zorgvuldig nadenken, je kunnen verplaatsen in hoe een ander redeneert en denkt en daarop kunnen reageren, dat is echt een vaardigheid waarvan ik vind dat we daar met z'n allen beter van worden. In het huidige onderwijs blijft die vaardigheid onderbelicht. Daarom zou er ook veel meer aan filosofie gedaan moeten worden, ook al in het primair onderwijs.

'Bij nieuwsgierig zijn denk je misschien aan iemand die heel veel wil weten, maar je kunt ook denken aan iemand die voortdurend twijfelt, die zichzelf de vraag stelt of het allemaal wel zo is.'

Tekst:
Frank Stienissen

Fotografie:
Bas van Breda/ANP

'Ik denk dat we er met zijn allen beter van worden als we goed analyseren wat een ander zegt, dat je niets voor zoete koek aanneemt of vanzelfsprekend vindt, dat je eerst rustig ademt, nadenkt, voordat je reageert.'

Je prikkelt graag. In 2007 schreef je het boek *Voor een echt succesvol leven*. Je breekt daarin een lans voor louter genieten en helemaal niets doen. Je schrijft: "Het pad naar succes is zwaar en wat heeft u eigenlijk aan succes? Zitten wijzelf aan het stuur in het nastreven van onze dromen of zijn wij het willoze slachtoffer van een hersenspinsel?" Wat bedoel je hiermee?

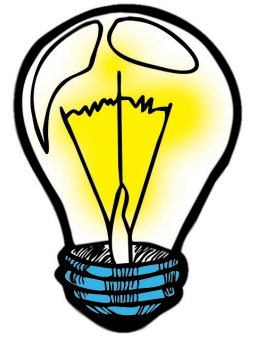
Door te prikkelen kun je mensen aan het denken krijgen. Zelfstandig en misschien wat minder oppervlakkig dan ze gewend zijn te doen. Met dit boek wil ik duidelijk maken dat het zomaar kan zijn dat we elkaar wat aan het aanpraten zijn in het leven. Moeten we die grootse daden wel verrichten? Worden we daar wel zo gelukkig van? Het begint al op de lagere school met het uitdelen van plaatjes en stempels. De ultieme beloning voor een prestatie! Maar moeten we elkaar wel bij voortduring opzweepen tot grotere prestaties? Met dat boekje wilde ik eigenlijk een lans breken voor de mensen die het tegenovergestelde doen. En daarmee wil ik niet zeggen dat we niets moeten presteren, als mensen daar gelukkig van worden, moeten ze dat vooral doen. Maar stel je voor dat je een fijn leven kunt leiden zonder grootse daden, dan is daar niets op af te dingen. Als een kind met z'n volle verstand vindt dat een 6 genoeg is, terwijl het misschien wel een 8 kan halen, dan vind ik dat we dat kind met rust moeten laten.

De laatste jaren treden steeds meer wetenschappers, zoals onder anderen Robbert Dijkgraaf, naar buiten en proberen daarmee de interesse voor kennis, wetenschap en onderzoek bij een breder publiek over de Bühne te brengen. Vervul jij die rol ook?

Ik wil me niet vergelijken met Spinozaprijswinnaar Robbert Dijkgraaf, hij heeft wetenschappelijk gezien veel meer bereikt, maar beiden vinden we het grote publiek heel interessant, dat klopt. Daarnaast delen we een brede interesse en de natuurwetenschappelijke basis onder het denken. Mijn bijdrage aan het programma *Proefkonijnen* moet je in dat licht zien. Wetenschap hoeft niet binnen de muren van de universiteit te blijven.

Je noemt jezelf zelfs volksfilosoof. Waarom?

Ik vind het eigenlijk wel een mooi woord. Hiermee laat ik zien dat ik het belangrijk vind dat het brede publiek, het volk, leert filosoferen. Ik denk dat we er met zijn allen beter van worden als we goed analyseren wat een ander zegt, dat je niets voor zoete koek aanneemt of vanzelfsprekend vindt, dat je eerst rustig ademt, nadenkt, voordat je reageert. Dat hoort bij filosofie. Als we mensen daarin opleiden, dan worden we daar dus met z'n allen beter van. Een voorbeeld: ik gaf laatst een gastles filosofie op een Noordwijkse basisschool. Toen ik in die klas een vraag stelde aan een wat dikkere jongen, zie hij: "Goh, soms kan ik minder goed meekomen, dus vraag het eerst aan de anderen en kom dan terug bij mij." Dat je dat durft te zeggen, komt

denk ik doordat ze in die klas aan filosofie doen. Dat antwoord maakte grote indruk op mij: dat minder slimme jongetje kraamde geen onzin uit, maar hij vroeg gewoon bedenktijd.

En dat gebeurt veel te weinig?

Ja! We hebben veel te snel een mening, maar hebben daar vaak helemaal niet goed over nagedacht. Dat leidt tot allerlei beslissingen die niet doordacht zijn. Dat zorgt weer voor mislukkingen en uiteindelijk dus tot een minder gelukkig samenzijn.

Als informaticus, die doorgaans vooral de logica omarmt, ben je verbazingwekkend creatief! Of liggen logisch denken en creatie soms heel dicht bij elkaar?

Ik weet niet of ik wel zo creatief ben. Ik kan wel gemakkelijk op een andere manier nadenken, waardoor het lijkt alsof de gedachtes vanzelf komen. Met denken ben ik dus misschien wel creatief, maar met het maken van foto's helemaal niet. Die maak ik heel conservatief. Terwijl mijn vader nota bene fotograaf was.

Je hebt inmiddels de status van BN'er bereikt. De kritieken zijn lovend. *Happinez* schrijft: "Haring houdt je een lachspiegel voor, zet je op het verkeerde been en slaat dan toe met een verdraaid raak inzicht." Ga je al naast je schoenen lopen?

Nee, daar heb ik geen last van. Ik merk er ook niets van, ik doe gewoon mijn dingen.

Wat zou je absoluut nog willen doen, maar is er nog niet van gekomen?

Ik doe het eigenlijk al. Ik ben economie gaan studeren, klassiek colleges volgen en boeken lezen. Waarom? Het boelt me, je hoort zoveel onzin om je heen over dit onderwerp.

Een goede leraar is...

...er een die twijfelt.

Bas Haring in het kort

Bas Haring (45) is hoogleraar aan de Universiteit van Leiden, waar hij de leerstoel 'Publiek begrip van wetenschap' bekleedt. Haring studeerde aan de Universiteit Utrecht, waar hij in 1988 zijn propedeuse natuurkunde behaalde en in 1992 zijn doctoraalexamen Cognitieve Kunstmatige Intelligentie. Haring promoveerde in 1997 tot doctor in de Informatica. Zijn bekendste boek is *Kaas en de evolutietheorie*. Dit werk over de evolutietheorie en de implicaties hiervan verscheen in 2001 en ontving in 2002 de Gouden Uil voor de jeugdliteratuur en de Eureka!-prijs voor populairwetenschappelijke literatuur. Voor de RVU maakte Haring een televisieserie, waarin hij op zoek gaat naar antwoorden op alledaagse vragen met filosofische raakvlakken. In het populairwetenschappelijke programma *Proefkonijnen* is hij panellid. Naast boeken schrijft Haring ook columns voor diverse tijdschriften en kranten.